אצטדיוני המורשת שנעלמו
מהעיר הגדולה תל אביב-יפו

מגרש הדקלים – מגרש מכבי תל אביב, 1925 צילום: שמעון קורבמן

אבני מורשת

תחקיר ובתיבה
פרופ' אליהו שטרן

[03/2026]

אצטדיון הוא מבנה, או מגרש מקוֹרֶה או פתוח, בו נערכים מופעים, תחרויות ספורט ואירועים אחרים. הוא מורכב מִשדה או מִבמה המוקפים בחלקם או לגמרי במבנה שנועד לאפשר לצופים לעמוד או לשבת אל מול האירוע. השם נגזר מהמילה היוונית "סטדיון" שציינה יחידת מידה שאורכה המדויק לא ידוע, אך הוא מוערך בטווח של 150–210 מטר. ברומא העתיקה, אורכה של הזירה באצטדיון היה סטדיון אחד, כך ששמה של יחידת המידה הפך לשמו של המבנה. אצטדיונים יוונים ורומים נמצאו בערים רבות בעולם העתיק.

אצטדיון פאנאתינאיקו המשופץ, כפי שהיה באתונה של המאה השנייה לאחר הספירה
צילום: ג'ורג' קורוניוס, 2022

אצטדיון מורשת הוא אצטדיון בעל משמעות תרבותית, היסטורית, אדריכלית, או חינוכית, אשר יש חשיבות חינוכית-חברתית-תרבותית בשמירתו עבור הדורות הבאים. הכתבה החזותית הנוכחית עוסקת בהצגת מורשתם החברתית-תרבותית של אצטדיונים ומגרשי ספורט שפעלו בעיר הגדולה, תל אביב-יפו, מרביתם שימשו לאימונים ותחרויות כדורגל ומיעוטם שימשו לאימונים ותחרויות כדורסל.

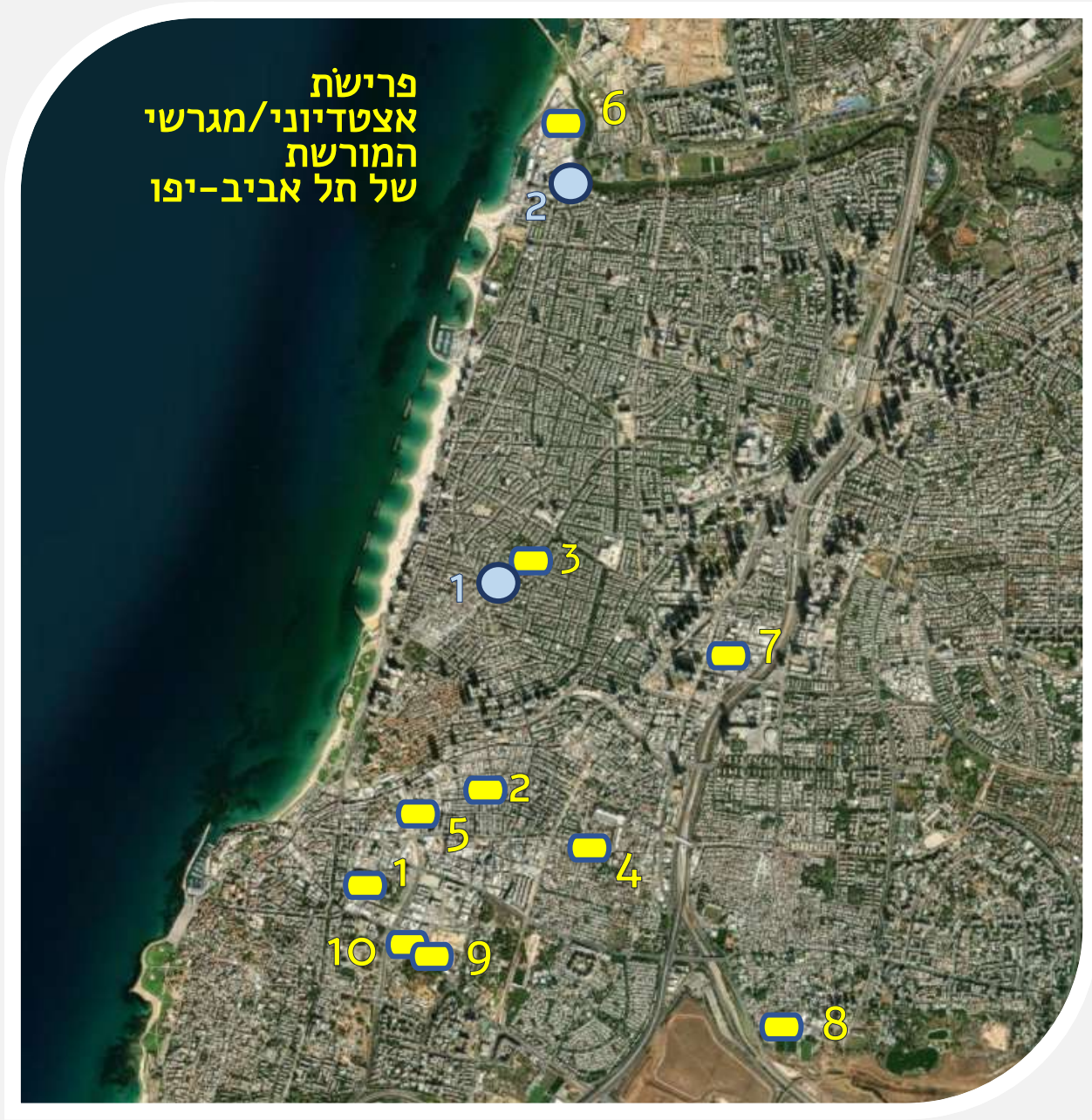
מרביתם של האצטדיונים והמגרשים נעלמו מהנוף העירוני כחלק מהתהליך האבולוציוני של הענף אותו הם שירתו וחלקם נהרס בשל מגוון סיבות כגון התחדשות, פוטנציאל כלכלי חלופי, או תוכניות עירוניות שונות.

פרישתם של אצטדיוני המורשת לכדורגל וכדורסל של תל אביב-יפו בהם עוסקת הכתבה מוצגים במפה הבאה.

אצטדיון בלומפילד המחודש,
2021
צילום: ברק ברינקר

מצגת אין כמו ההווה של העבר

אצטדיוני/מגרשי כדורגל

1 אצטדיון באסה (1920-1960)

2 מגרש הדקלים (1923-1929)

3 מגרש קינג ג'ורג' (1923 - ?)

4 מגרש מכבי (1926-1935)

5 מגרש מול המכבי (1927-1929)

6 אצטדיון המכביה (1932-2012)

7 מגרש התמרים (1941-1950)

8 מגרש בני יהודה (1945 - 2004)

9 אצטדיון הפחים (1950-1977)

10 אצטדיון גאון (1977-2009)

מגרשי כדורסל

1 מגרש מכבי הישן (1932-1963)

2 אולם אוסישקין (1979-2007)

איך הכול התחיל...

את תחילת הדרך של ענף הכדורגל בתל אביב-יפו תמצת **דייויד סלע** באתר "נוסטלגיה אונליין". לדבריו, "קבוצת הכדורגל היהודית המסודרת והמאורגנת הראשונה הייתה מחלקה בתוך 'אגודת המתעמלים היהודיים – ראשון לציון יפו', קבוצה שנשאה את השם 'סקציית הכדורגל ראשון לציון יפו' שבשנת 1909 עם ייסוד העיר תל אביב – שינתה שמה והפכה להיות קבוצת הכדורגל מכבי תל אביב, קבוצת הכדורגל העברית הראשונה. שיחקו בה שני כדורגלנים שיצא שמם למרחוק, **יוסף יקותיאלי** שהיה לאחר מכן הוגה רעיון המכבייה ו**דוד תדהר**, שלימים נודע כבלש".

מדבריו של דייויד עולה כי גם מגרש הכדורגל הראשון היה בתל אביב, אולם למרות ש"כבר בתחילת המאה העשרים היו מקומות שהוכרזו כמגרשי כדורגל, חלקם היו בהתחלה רק משטחי חול מהודק. למשל המגרש שהוקם ב-1906 ליד חוף הים במקום בו נבנה לימים הדולפינריום".

ב-1910 נדד המגרש על שפת הים דרומה ליד בית האופרה הנוכחי ומאוחר יותר הוא עבר לרחוב נחלת בנימין. בנוסף למגרש זה היו עוד מגרשי חול מאולתרים ששימשו לאימונים ולתחרויות של קבוצות הכדורגל שהחלו להתארגן בעיקר בשנות ה-1920.

מגרש הכדורגל המתוכנן הראשון הוקם בשנת 1920 והיה ידוע באצטדיון באסה ביפו.

משחקים על מגרשי חול מאולתרים בתל אביב, שנות 1930
צלם: לא ידוע

מגרשי כדורגל

אצטדיון באסה

בשתי המפות המצורפות, מהשנים 1799 ו-1878, מסומנת ממזרח לשטח הבנוי של יפו בִּיצה (באסה בערבית). בשנת 1848 ביקר ביפו אחד מחוקרי ארץ ישראל, הקפטיין האמריקאי **ויליאם פרנסיס לינץ'**. בהיותו קצין-צי המתמחה במחקר ימי, הוא התבקש על ידי השלטונות העות'מאניים לחוות דעה על הקמת "נמל פנימי" בעיר, שיחסוך את תלאות ההפלגה בסירות מן האוניות ואליהן. הוא נחשף ל"תוכנית גרנדיוזית", לפיה תיהפך ה"באסה" שממזרח ליפו למעגן פנימי, שיהיה מחובר לים בתעלה באורך של כ-750 מ'.

הביצה הגדולה שממזרח ליפו במפת ז'קוטן, 1799

הביצה שממזרח ליפו במפת הקרן לחקירת ארץ ישראל, 1878

קפטיין ויליאם פרנסיס לינץ' (1865-1801)

לינץ' קבע כי מבחינה טכנית ניתן לבצעה, ושהמבצע לא יחייב השקעות גדולות מדי.

הוא העריך כי הפניית תקבולי המכס של שנתיים בלבד לפרויקט תפתור את כל בעיות המימון. עם זאת, הוא הניח שהתוכנית טובה לספינות שקיבולתן היא עד 160 טונות.

בסופו של דבר התוכנית לא יצאה אל הפועל. חלקים משטח הבִּיצה יובשו ועליהם הטמפלרים, שהתגוררו בשכונה הסמוכה, החלו לגדל תפוחי אדמה.

בראשית שנות ה-1920 הבריטים ייבשו את שטחי הביצה שנותרו והקימו על השטח מגרש כדורגל מוסדר שזכה לכינוי "באסה". בעטיים של השטחים המוצפים לשעבר, נוצרו בכל חורף שלוליות גדולות על המגרש. המגרש שימש כאצטדיון הביתי של קבוצת הכדורגל הערבית "שבאב אל-ערב" (הנוער הערבי). הקבוצה הייתה מבכירי המועדונים הערבים ולאחר בריחתם של הערבים צפונה במלחמת העצמאות, שחקני הקבוצה הקימו את "שבאב אל-נאסרה" המוכרת כיום בשמה העברי: "בני נצרת".

עם כיבושה של יפו במלחמת העצמאות, "ניכסה" את המגרש קבוצת הכדורגל של בית"ר והפכה אותו למגרשה הביתי. כידוע, חיילי האצ"ל היו הראשונים לצאת ולכבוש את יפו, וגם אם לא כל כך הצליחו בכך ראו עצמם אנשי בית"ר, תנועת האם, זכות ראשונים על הנמצא בעיר. אולם בהסכמת בית"ר שיחקו במגרש כל קבוצות הנוער העירוניות – בית"ר, הפועל, השחר ומכבי.

שטח הביצה המיובש הנקרא "אל באסה" עליו הוקם מגרש הכדורגל, במפה משנות ה-1930

בתחילת 1949 החכיר האפוטרופוס על הרכוש הנטוש **דב שפריר**, איש הסתדרות העובדים בעברו, את המגרש באופן שרירותי לקבוצת "הפועל", וכל שאר הקבוצות נדרשו למצוא להן מגרש אחר לצורכיהן. בעשרים השנים הבאות שימש המגרש, ואחריו האצטדיון, רק את קבוצת הפועל.

במהלך השנים וללא קשר לשם הפך מגרש באסה לעלוב ומיושן. בחורף היה לשלולית בוץ ובקיץ היו המשחקים בלתי נסבלים. ביולי 1960 התקיים בו המשחק האחרון, וב-4 בספטמבר הונחה אבן הפינה לאצטדיון חדש ומפואר בתרומת האחים **ברנרד ולואיס בלומפילד** מקנדה.

המגרש של אצטדיון באסה בשנות 1920
מקור: VTLV

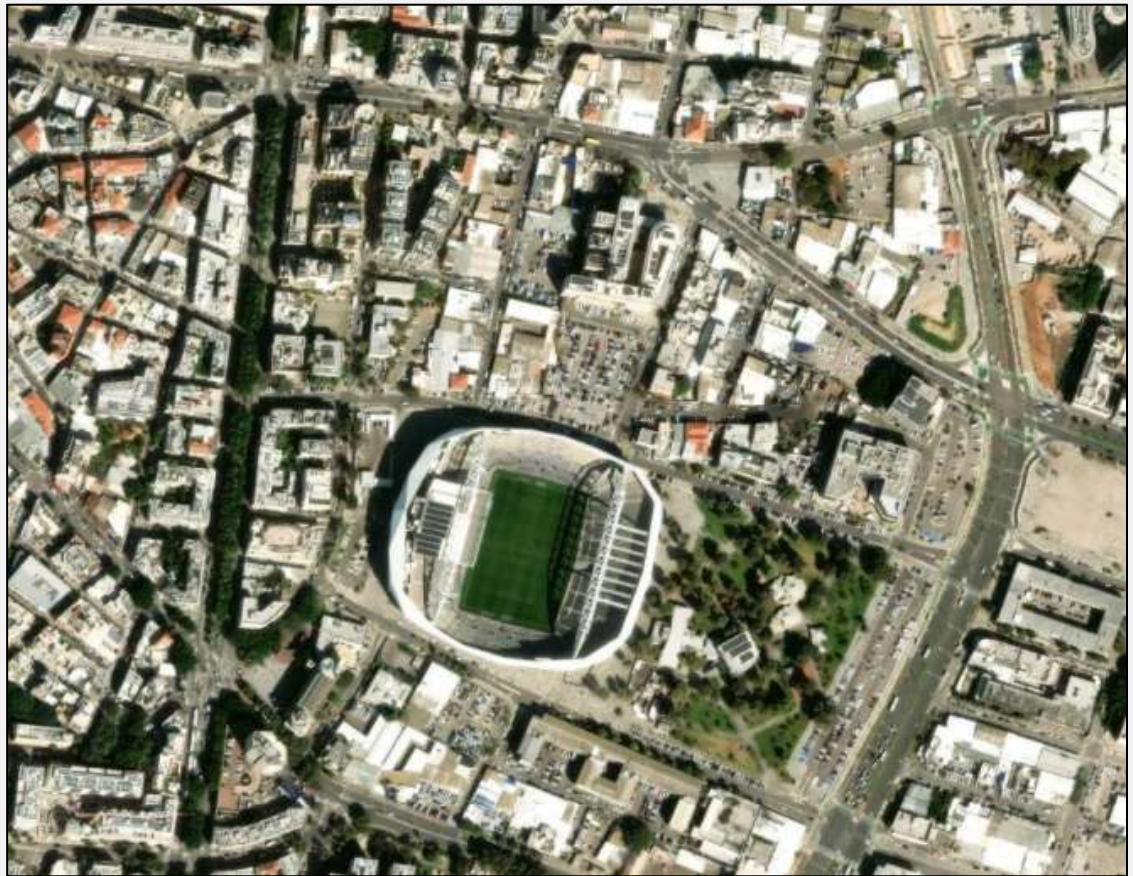
האצטדיון החדש שנבנה על שטחו של אצטדיון באסה נחנך בשנת 1962 והכיל 22,000 מקומות ישיבה. מאז הוא נקרא "בלומפילד". מתחילתו הוא שימש את הפועל תל אביב וכן משחקי חוץ שונים. בשנת 2013 הוחלט על שיפוצו ובשנים 2016-2019 הוא עבר שיפוץ יסודי כולל הרחבתו לכדי 29,400 מקומות ישיבה.

כיום הוא מגרשן הביתי גם של קבוצת הפועל תל אביב וגם של קבוצת מכבי תל אביב.

הפועל תל אביב במשחק נגד נבחרת הולנד, זהו המשחק הראשון שנערך באצטדיון בלומפילד, 1962

צילום: פריץ כהן

אצטדיון בלומפילד המשופץ, 2022 והגן הציבורי שהיה בזמנו חלק מביצת יפו

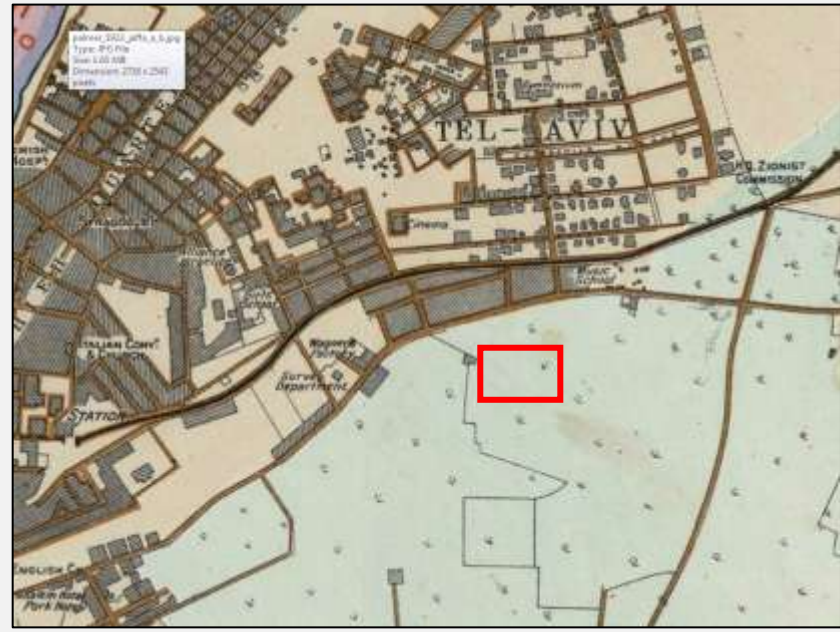
מגרש הדקלים

מגרש הדקלים, 1925
צילום:
שמעון קורבמן

מגרש הכדורגל המוסדר השני הוקם בשנת 1923 והכיל בהיקפו כסאות ל-3,500 צופים. לא היו בו יציעים ולעיתים, במיוחד בחורף, המשחקים התקיימו כאשר קהל הצופים הקיף את המגרש בעמידה. המגרש הוקם בדרום העיר עוד לפני שנבנתה שכונת פלורנטין על שטח שכיום בנוי עליו שוק לוינסקי. בשל עצי הדקל הרבים שצמחו בזמנו באזור, הוא זכה לכינוי "מגרש הדקלים".

עם הקמתו בשנת 1923 הוא נהפך למגרשה הביתי של מכבי תל אביב עד להריסתו ובינוי השטח בשנת 1929. אולם בשנת 1926 עברה מכבי תל אביב לשחק במגרש שזכה לכינוי "מגרש מכבי", מגרש חולי שהיה ממוקם בין שכונת שפירא לשכונת נווה שאנן (ראו בהמשך). בין השנים 1927-1929 קבוצת מכבי שיחקה גם במגרש שנקרא "מול המכבי" (ראו בהמשך) ובשנת 1935 עברה הקבוצה ממגרש מכבי שבשטח החולי לשחק באצטדיון המכביה.

האזור בו היה מגרש הדקלים (במסגרת האדומה) בשכונת פלורנטין העתידית על מפת פלמר, 1923

למרות שמגרש הדקלים היה מגרשה הביתי של מכבי תל אביב, המגרש אירח אירועים רבים ביניהם משחקים נגד קבוצות מחו"ל – התמודדות נגד קבוצת "הכח וינה", ומשחקים של קבוצות ישראליות נוספות כגון הפועל תל אביב, החשמונאי ומשחקי הגמר של מגן שמשון.

בהיותו מגרש הכדורגל הפעיל ביותר בעיר בתקופתו, פקד אותו קהל רב לרבות נשים מהודרות ובכניסה אליו הוצבו עגלות ודוכני רוכלים למכביר. היטיב להנציח זאת **שמעון קורבמן** במצלמתו.

נשים מהודרות בכניסה למגרש הדקלים, 1925
צילום: שמעון קורבמן

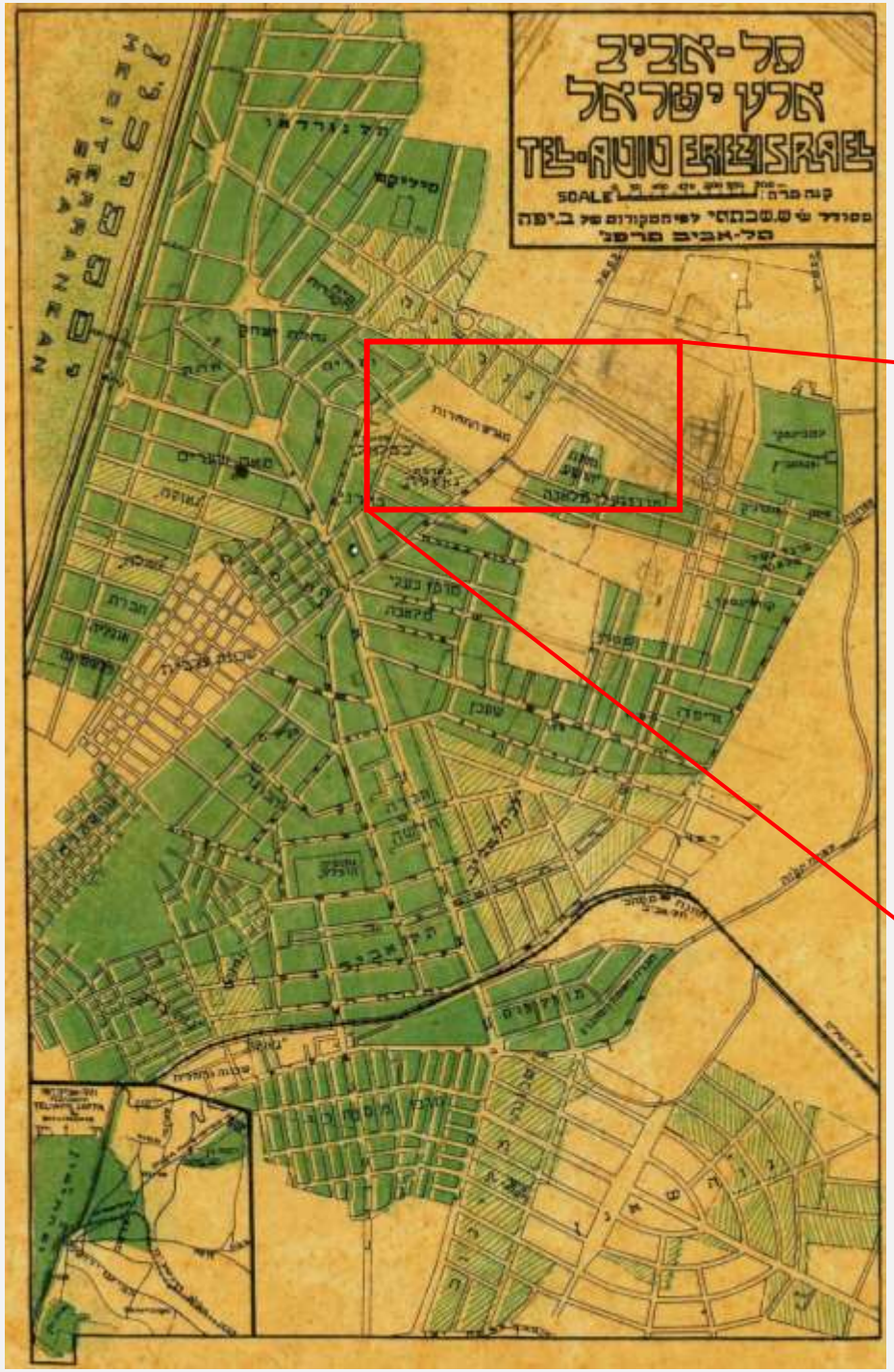
עגלות ודוכני רוכלים בכניסה למגרש הדקלים, 1925 צילום: שמעון קורבמן

משחק של הפועל תל אביב שהתקיים במגרש הדקלים, 1927
צילום: יוסף לויתן

מגרש קינג ג'ורג'

כבר בתחילת המאה ה-20 היו בתל אביב כמה מקומות שהוברזו כמגרשי כדורגל, למרות שחלקם היו בהתחלה רק משטחי חול מהודק. כך למשל היה המגרש שהוקם ב-1906 באזור בו נבנה ונהרס לימים הדולפינריום. ב-1910 נדד המגרש למקום בו ניצב לימים בית האופרה על שפת הים, ולאחר מכן לרחוב נחלת בנימין.

בשנת 1923 הוקם בתל אביב מגרש נוסף ברחוב קינג ג'ורג', בקטע שבין גן מאיר הנוכחי למצודת זאב. במפת העיר משנת 1926 נקרא המגרש בשם "מגרש התחרות" כיון שהוא שימש גם לתחרויות כדורגל וגם לתחרויות ספורט אחרות. בצידו הצפון-מזרחי המגרש גבל בשכונת נורדיה.

בתחילתו, המגרש סומן במפת 1923 כ"מגרש כדורגל". המגרש היה פופולארי ביותר ומשך אליו כל שבת אלפים רבים של אוהדים והרבה מאוד סלבריטאים של התקופה. כפי שדייוויד סלע מתאר באתר נוסטלגיה-אונליין, "אחד האוהדים השרופים של מכבי תל אביב בשנים ההן היה לא פחות מאשר המשורר הלאומי, **ח. נ. ביאליק**, שהיה עושה דרכו באופן קבוע למגרש מייד עם סיומו של אירוע התרבות של שבת בבוקר. שם, במגרש בקינג ג'ורג', היה פוגש את חבריו מהבוהמה כמו **אלכסנדר פן** (שבעצמו היה ספורטאי), **שלונסקי** ואחרים".

מגרש הכדורגל ברחוב קינג ג'ורג' במפת תל אביב מ-1923

לא כל משחקיה של מכבי תל אביב נערכו במגרש זה. מיום שהקבוצה נוסדה ועד למעבר למגרש קבע מוסדר באצטדיון המכביה (ראו בהמשך), הקבוצה שיחקה בשמונה מגרשים שונים. הפעילות התקיימה במגרש עד אמצע שנות 1930, עת שהחלו בתוכנית להקמת "גן מאיר" על מרבית שטחו.

מגרש מכבי

בשנת 1926 עברה מכבי תל אביב ממגרש הדקלים לשחק ב"מגרש מכבי" שהיה ממוקם באזור התפר שבין שכונת שפירא לנווה שאנן. הוא שכן באזור **ואדי מוסררה**, סמוך לגבול הדרומי של השכונות, כיום אזור התעשייה והמלאכה שבין דרך קיבוץ גלויות לנווה שאנן. כיום אין כל זכר למגרש וקשה לשחזר את מיקומו המדויק. יחד עם זאת היה צורך במימון להקמתו ומכבי תל אביב החלה לשם כך בגיוס תרומות של 10 מיל כל אחת.

מגרש מכבי הישן שימש כביתה הרשמי של הקבוצה. זה היה מגרש חול ללא יציעים או מושבים מוסדרים. זו הייתה תקופת ההתבססות של קבוצות הכדורגל בארץ. המגרש ננטש בשנת 1935 כאשר הקבוצה עברה לשחק ב"אצטדיון המכביה" שנבנה על גדות הירקון. אולם, כמעט במקביל להקמת מגרש מכבי, הוקם בשנת 1927 מגרש "מול המכבי".

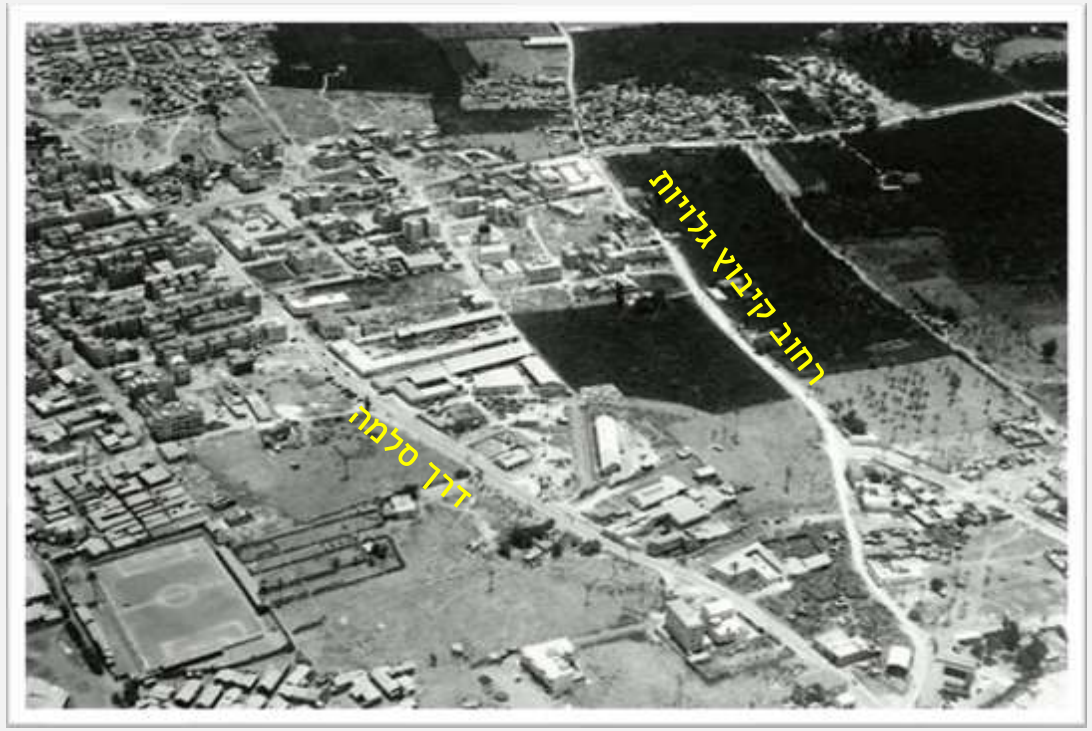
תלוש תרומה להקמת מגרש כדורגל ביתי למכבי תל אביב, 1926

מגרש מכבי הישן ששימש כביתה הרשמי של הקבוצה, 1926
מקור: מכבי פדיה

מגרש מול המכבי הוא הכינוי ההיסטורי למגרשה הראשון של מחלקת הכדורגל של הפועל תל אביב בשנים 1927-1929. המגרש שכן באזור דרך יפו-תל אביב (רחוב אילת של ימינו), ובהמשך שימש קבוצות נוספות כמו בני יהודה. המגרש הוקם בדרך עפר המסומנת במפות כרחוב אשקלון. המגרש שכן בצמוד לשכונת הצריפים מכבי ב' (מול המכבי) והוחכר, כמו גם הקרקע, לצריפי השכונה, ממשפחת אבו לאבן הערבית. בסתיו 1928 התקיים כאן כינוס הפועל הראשון, בהשתתפות 780 ספורטאים מ-18 סניפים. אתר ההסתדרות החדשה מספר כי "הוועד הפועל של ההסתדרות נטל את הכינוס תחת חסותו. ציבור הפועלים קיבל את הכינוס הזה בהתלהבות רבה ויומיים נמשכו ריקודים ברחובות העיר עד אור הבוקר". בשנת 1929 עברה קבוצת הפועל לשחק במגרש החֵימר של מכבי וממגרש מול המכבי לא נותר דבר.

מגרש החימר שהוקם גם הוא ב-1927, נבנה עבור מכבי תל אביב במערב שכונת פלורנטין על שטח ריק ממזרח לשכונה הגרמנית. המגרש פעל שנים רבות ובראשית שנות ה-1960 נבנה עליו מבנה גדול ששימש בהמשך כבית ספר דרויאנוב. על חלקו המערבי של מגרש הכדורגל הוקמה גינת דרויאנוב.

בפינה השמאלית התחתונה של הצילום נראה מגרש החימר של מכבי בצילום נדיר משנת 1938
מקור: VTLV

אצטדיון המכביה

לקראת משחקי המכביה הראשונה שנפתחה בחודש מרץ 1932, נבנה אצטדיון המכביה על שטח חולי שמסרה ממשלת המנדט הבריטי, בשולי מגרשי התערוכה הישנים, ליד שפך הירקון, ומדרום למגדלור. האצטדיון תוכנן על ידי האדריכלית **ג'ניה אוורבוך** ועלות הקמתו הייתה 3,000 לירות (15,000 דולר), סכום עתק באותם ימים. ביוון שתחילת בנייתו החלה באיחור רב, הוא נבנה בחופזה רבה ונחנך למעשה ביום פתיחת תחרויות המכביה.

מיקום אצטדיון המכביה בחצי האי הירקוני, שנות ה-1930

האצטדיון הכיל כ-5,000 מקומות ישיבה בטריבונות עץ ועוד כ- 5,000 מקומות עמידה סביבו. לקראת המכביה השנייה, שנערכה בשנת 1935, נבנו לידו מתקני ספורט נוספים והאצטדיון עצמו הורחב, נבנו בו מתקני שירות והוגדל מספר מקומות הישיבה. משתמה המכבייה השנייה, האצטדיון הפך להיות למגרשה הביתי של קבוצת מכבי תל אביב עד שזו עברה באופן רשמי, בשנת 1969, לאצטדיון בלומפילד ביפו. המכבייה השלישית נערכה בשנת 1950 אך הוחלט שלא להמשיך לשחק באצטדיון המכביה אלא לבנות אצטדיון חדיש וגדול ברמת גן. האצטדיון המשיך לשמש כמגרשה של מחלקת הנוער של מכבי תל אביב.

אצטדיון המכביה, 1932
צלם לא ידוע, מקור: ספריית הקונגרס האמריקאי

גורם נוסף שהשפיע על ההחלטה לסגור את המגרש למשחקים הייתה ההתבלות של יציעי העץ שעמדו בסכנת קריסה מאחר שהקִרבה והחשיפה לרוחות הים ברסמו בהם. האצטדיון נהרס באפריל 2012 כחלק מתוכניות הפיתוח של עיריית תל אביב-יפו לנמל תל אביב ומתחם הירידים הישן. כיום בְמקום האצטדיון נמצאים חניון נמל תל אביב וכן גן שעשועים. לאצטדיון לא נותר זכר.

מיקומו בעבר של אצטדיון המכביה (העיגול האדום) על רקע החניון וגן השעשועים הנוכחי, 2025

אצטדיון המכביה, 1935
צלם לא ידוע,
מקור: ביתמונה

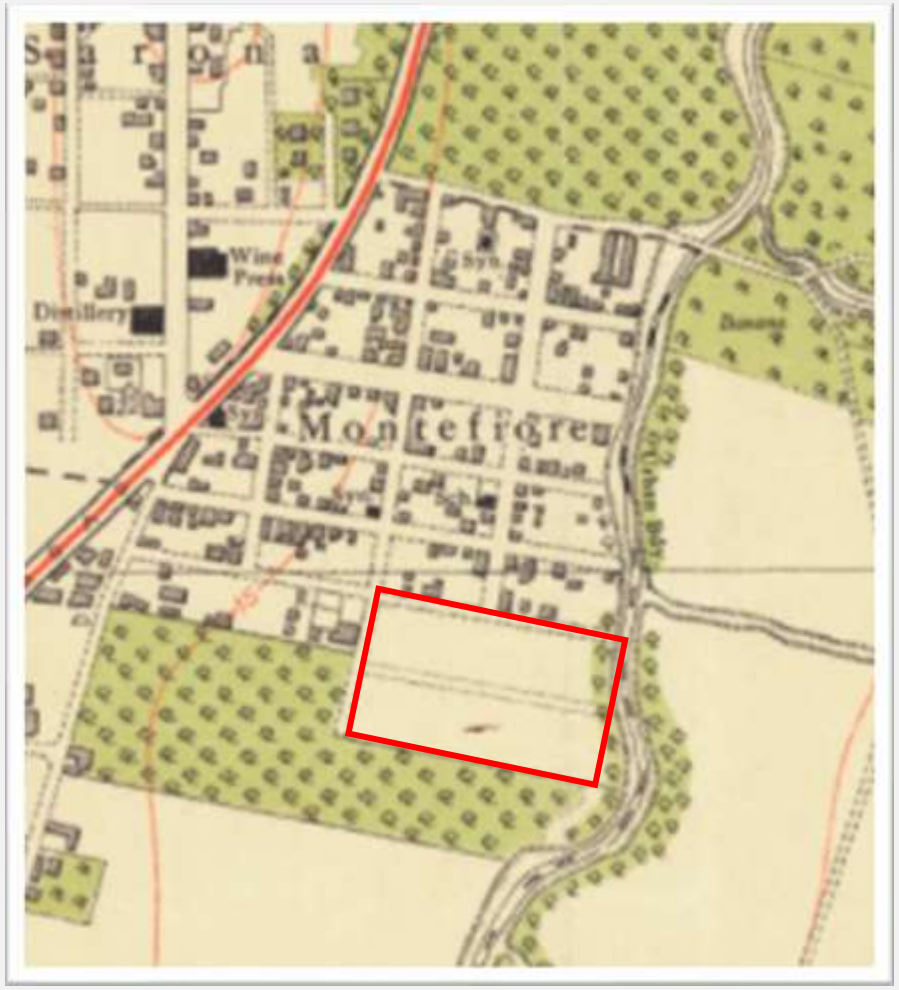
שער כניסה לאצטדיון, 1932
מקור: מכבי פדיה

מגרש התמרים

ב-1941 עברה הפועל תל אביב לראשונה למגרש משלה שנקרא "מגרש התמרים". המגרש היה כמעט צמוד לגדתו המערבית של נחל איילון (ואדי מוסררה) בדרום השטח הבנוי דאז של שכונת מונטיפיורי. את גבולו המזרחי של המגרש, הנראה היטב בצילום אוויר משנות ה-1940, תחמה שורת עצים ואילו את שאר צדדיו תחמה גדר עשויה מלוחות פח. לכן המגרש כונה גם "מגרש הפחים".

מיקומו של מגרש התמרים,
1945

המיקום העתידי של מגרש התמרים
בדרום שכונת מונטיפיורי בשנות ה-1930

כמדי חורף נחל האיילון עלה על גדותיו והציף חלקים משכונת מונטיפיורי ובהם גם את מגרש הכדורגל. למרות זאת, הפועל תל אביב המשיכה לשחק במקום עד מלחמת העצמאות. לאחר המלחמה שכונת מונטיפיורי החלה להיבנות דרומה. השטח עליו פעל המגרש שכן בין הרחובות הנוכחיים, האחים מסאלויטה ותושיה. בצילום האוויר המצורף סומן מיקומו לשעבר על הרקע הנוכחי של השכונה. במרבית שטח הבנייה החדשה התמקמו מפעלים קטנים ובתי מלאכה. באמצע שנות ה-1950 נבנה על מרבית שטחו של מגרש התמרים בית חרושת "קדמה".

מיקומו לשעבר של מגרש התמרים על הרקע הנוכחי של שכונת מונטיפיורי, 2025

מגרש בני יהודה
(אצטדיון שכונת התקווה)

אנחנו כבר ב-1945. בפאתי רחוב כביר, בצידה הדרומי של שכונת התקווה, הוקם מגרש ביתי עבור קבוצת בני יהודה.
המגרש הוקם בלב שכונת מגורים, מוקף ברחובות ובסמטאות צרים. בתחילתו הוא הכיל כ-4,000 מקומות עמידה, ללא טריבונות וללא מושבים. בשנת 1967 הוא הורחב ל-6,000 מקומות.
ב-1990 נערך באצטדיון משחק ההכתרה של קבוצת בני יהודה כאלופת המדינה ורק בסוף שנות ה-1990 הוא הוקף במושבי פלסטיק.

סמל מועדון הכדורגל בני יהודה תל אביב עד לשנת 2019

ב-2004 עברה קבוצת בני יהודה לשחק באצטדיון בלומפילד, בהחלטת ההנהלה, שהתסיסה מאוד את אוהדי הקבוצה. מספר שנים לאחר מכן, עם הקשחת תנאי הסף לאישור אצטדיונים, אסרה המשטרה על קיום משחקי ליגת-העל באצטדיון, למעט חריגים. הסיבה היא בעיקר היעדר דרכי מילוט במקרה אסון.

מגרש בני יהודה בשכונת התקווה, 1997
מקור: אתר ה GIS של עיריית תל אביב

האצטדיון בשכונת התקווה, 2021 צילום: עיריית ת"א-יפו

לאחר שבני יהודה עברו לשחק באצטדיון בלומפילד, המגרש שימש את מחלקת הנוער של המועדון מהשכונה ותפקד כמגרש האימונים של קבוצת הבוגרים. כמו כן קיימו בו את משחקיהן הביתיים בית"ר ת"א/רמלה והפועל בני לוד מהליגה הלאומית.

בשנת 2021 אישרה עיריית תל אביב את שיפוץ האצטדיון כדי להכשיר אותו כמגרש הביתי של בני יהודה והפועל כפר שלם במסגרת הליגה הלאומית.

השיפוץ הסתיים בשנת 2025 והושקעו בו כ-30 מיליון שקלים. האצטדיון מכיל מושבים חדשים ל-2,500 אוהדים וכן יציע מיוחד לאירוח אוהדי הקבוצות המתארחות במקום. בכך חזר האצטדיון לארח את האוהדים הכתומים של השכונה שהריעו בו משנת 1951.

אוהדי בני יהודה
צילום: אורן אהרוני

כחלק מהמורשת הספורטיבית של הקבוצה, איירו על קיר האצטדיון המשופץ את דמויותיהם של כוכבי העבר המיתולוגיים ששיחקו בה. יש לציין כי האצטדיון נחשב לאחד האתרים האייקוניים של הכדורגל הישראלי. הוא היחיד מבין אצטדיוני המורשת שזכה לעידן חדש ולא נעלם מהנוף העירוני.

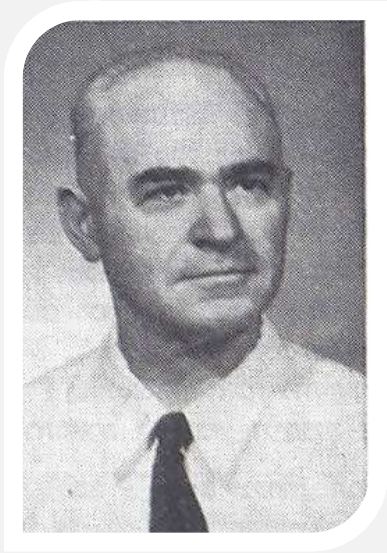

כוכבי העבר המיתולוגים מאוירים על קיר האצטדיון המשופץ, 2025

צילום: עוז מועלם

מגרש הפחים

בשנת 1948 הקים **אלברט קיוסו** את האגודה הציונית לספורט ולהתעמלות "מכבי יפו". קיוסו כיהן כנשיא מכבי בולגריה עד עלייתו ארצה ב-1943.
באוקטובר 1949 הוקמה במסגרת האגודה הציונית לספורט קבוצת הבדורגל מכבי יפו. הקבוצה הייתה זקוקה למגרש אימונים ומשחקים, ובתחילת שנות ה-1950 האגודה קיבלה חלק מפרדס דג'אני שננטש במלחמת העצמאות. על חלק זה, הנראה בצילום האוויר המצורף, הוחלט להקים מגרש בדורגל לקבוצה.

אלברט קיוסו (1898-1963),
מייסד אגודת הספורט מכבי יפו,

אוהדי הקבוצה תרמו כסף ובנו מכספם את המגרש בשכונת יפו א' (שכונת דקר). המגרש הוקף בלוחות פח ולכן כונה בשם "**מגרש הפחים**".

מגרש הפחים של מכבי יפו בצילום אוויר משנת 1956

מיקומו של מגרש הפחים על מפה משנת 1956

סביב מגרש הדשא שהובשר לא היו טריבונות והצופים נהגו להביא מהבית כסאות, ואפילו סולם, כפי שנראה בתצלום המצורף.

במגרש הבית של מכבי יפו, שימש למשחקי ליגה וגביע במשך שנים רבות. בתחילת שנות ה-1970 הסתבר שהמגרש לא עמד בקריטריונים הנדרשים לקיום משחקים רשמיים וההתאחדות לכדורגל אסרה לקיים בו משחקים כאלה.

כתוצאה מכך המגרש החל לשמש רק את משחקי הנוער וכן את אימוני הקבוצה הבוגרת.
משחקי הליגה פסקו ולקראת אמצע שנות ה-1970 פסק המגרש מלתפקד. זמן קצר לאחר מכן הוקם במקומו אצטדיון חדש ומודרני לתקופתו שנקרא "אצטדיון גאון".

משחק כדורגל במגרש הפחים משנות ה-1950
מקור: תל אביב.פדיה

אצטדיון גאון

כפי שצוין לעיל, על חורבותיו של מגרש הפחים הוקם בשנת 1977 אצטדיון כדורגל חדש שנקרא על שם הנדבן **נסים גאון** ורעייתו **רנה**, שתרמו חלק נכבד מהכסף לבנייתו. האצטדיון היה ממוקם בקצה המערבי של רחוב נס לגויים ביפו, כפי שנראה בצילום האוויר המצורף משנת 1977.

האצטדיון הכיל טריבונות עם כ-4,000 מקומות ישיבה ושימש במגרשה הביתי של מכבי יפו, בעיקר בשנים בהן היא שיחקה בליגה הבכירה.

נסים דוד גאון(1922-2022)

אצטדיון גאון בשנה הראשונה להקמתו בצילום אוויר, 1977

אצטדיון גאון,
המגרש הביתי של מכבי יפו, גאוות העיר ממש לפני הריסתו בשנת 2009
צילום: עדי אבישי

מצגת אין כמו ההווה של העבר

בשנים הראשונות של שנות ה-2000, מכבי יפו נקלעה לקשיים כלכליים והחלו הליכים לפירוקה. בשנת 2004 עיריית תל אביב הגישה תביעה לביטול הזכויות הקנייניות של עמותת מכבי יפו במגרשה הביתי בטענה שהאגודה חדלה לפעול כאגודת ספורט. למעשה, בעירייה רצו את השטח כדי להקים בו מתחם של מגדלי מגורים.
בשנת 2007 האצטדיון עבר לידיו של בונס נכסים. שנתיים מאוחר יותר העירייה רכשה את המגרש ובקיץ 2009 עלו דחפורי העירייה והרסו אותו. במקומו הקימו גינה ציבורית רחבת ידיים ובמרכזה עמוד נושא אנטנות סלולריות. כיום, 2026, השטח מגודר בנראה עבור פרויקט המגדלים שתוכנן זה מכבר. לאצטדיון אין זכר ואין סימן הנצחה.

למעלה:
אצטדיון גאון,
פברואר 2008
צילום: שרון רז

הריסות
אצטדיון גאון,
2012
צילום: דני מרון

כך נראה היום,
2026, השטח עליו
ניצב בעבר
אצטדיון גאון

מגרשי כדורסל

מכבי הישן

בשנת 1931 עיריית תל אביב נתנה במתנה לאגודת הספורט מכבי שטח של ארבעה דונם להקמת אולם התעמלות וקלוב למועדון. באותה שנה הונחה במקום אבן הפינה לבניין הראשון של מכבי בארץ ישראל – בית מכבי. בית האגודה הוקף במגרשי טניס ובמגרש הבלטות המפורסם, ששימש את מחלקות הכדורסל והכדורעף. שנה לאחר מכן, ב-1932, נוסדה קבוצת הכדורסל של מכבי תל אביב אך היא החלה לשחק ליד מגרש הכדורגל בשכונת שפירא בדרום העיר.

מגרש מכבי הישן
מקור: אתר ספורט 1

מתחם מגרש מכבי הישן ובו בית המכבי שחלקו הפך לקולנוע אוריון, מגרשי טניס, מגרש הכדורסל, ושוק בצלאל בשנות 1930

בית המכבי ברחוב מכבי
מקור: מכבי – האתר הרשמי

באותה עת הגיעו עולים חדשים מארצות הברית ומאירופה שהחלו ללמד את שחקני הקבוצה את יסודות המשחק ויזמו את העברת הפעילות באמצע שנות ה-1930 משכונת שפירא אל המתחם שנבנה ברחוב מכבי. במשך השנים המגרש ברחוב מכבי זכה לכינויים רבים. קראו לו מגרש הבלטות, מגרש אוריון או בפשטות מגרש מכבי הישן. קסמו של המקום היה האווירה המשפחתית שבו.

באגף המערבי של בית המכבי שהורחב, פעל החל משנות הארבעים קולנוע אוריון, שבתחילת שנות השבעים נקרא קולנוע אורלי. בשנים הראשונות, כל עוברי האורח ברחוב יכולים היו לראות את המשחקים. ב-1969, תחת יושב הראש הזמני - עורך דין צעיר בשם שמעון מזרחי – נבנתה בזריזות חומה מסביב למגרש והנהלת מכבי החלה למכור כרטיסים למשחקים. המגרש תפקד עד משחקה האחרון של מכבי תל אביב בו, בעונת 1974-5.

המגרש ברחוב מכבי,
מתוך האוסף של משפחת צבי האוזר
צילום מתוך החוברת "משמר וספורט" 1936

מכבי הישן

מילים: אריק איינשטיין
לחן: שם טוב לוי

מכבי הישן
ליד קולנוע אוריון
שניאור הגדול
מעבר לגדר
ריח של פלאפל
בא משוק בצלאל
בגדד בכניסה
ופתקה שוב עובר

במהלך שנות 2010 פונו המתחם ושטח שוק בצלאל הסמוך לו, ובשנת 2018 נחנך בו פרויקט מגורים. בשנת 2020 נערך במתחם טקס לשימור זיכרון בית ומגרש מכבי והוצב בו שלט הסבר והנצחה.

כמו כן נבנתה שדרה בה הונצחו בתבליטי רצפה מפביסטים מפורסמים.

המרצפות הראשונות הוקדשו למפביסטים המנוחים, המאמנים **יהושע רוזין** ו**ורלף קליין** וכוכבי העבר **תנחום כהן-מינץ**, **זכריה עופרי** ו**אברהם שניאור**.

שלט ההנצחה למגרש מכבי
שהוצב במקום בשנת 2020

אולם הבדורסל אוסישקין

על חורבותיו של מחסן הסירות של הקן הימי של השומר הצעיר בתל אביב, בתחילת רחוב אוסישקין, הוקם בשנת 1953 מגרש בדורסל פתוח ששימש את הפועל תל אביב. הקרקע נחכרה מהעירייה עוד בשנת 1946. בשנת 1975, לאחר שאיגוד הבדורסל החליט לאסור על קיום משחקים בליגה הראשונה במגרשים פתוחים, הוחלט במועצת הפועלים על הקמת אולם מקורה במקום בו היה המגרש הפתוח. ב-1980 נבנה על שטח המגרש אולם בדורסל מקורה שהכיל כ-2,500 מקומות ישיבה. האולם נקרא "אולם אוסישקין" על שם הרחוב בו הוא הוקם.

אולם אוסישקין על גדת הירקון, 1997

עם השנים נתפס האולם כמיושן ולא מודרני, ואף הושם ללעג בהשוואה להיכל יד אליהו, כיום היכל נוקיה, ששימש כאכסנייתה המפוארת של מכבי תל אביב. אולם, ובניגוד לרצונם של אוהדי הפועל תל אביב, הקבוצה עברה לשחק בהיכל יד אליהו. כתוצאה מכך, בשנת 2006 אישרה מועצת העיר את הריסת אולם אוסישקין בכוונה להקים תחתיו גינה ציבורית כחלק מפיתוח הטיילת שלאורך הירקון. הוגשו עשרות עתירות לבית המשפט נגד הריסת האולם והתנהל קמפיין ציבורי רחב, ולשווא. בקיץ 2007 הרסה העירייה את אולם הבדורסל.

אולם הבדורסל אוסישקין באמצע שנות ה-1980 מקור: תוכנייה לקראת עונת 85-1984

משנהרס אולם אוסישקין אכן הוקמה על שטחו גינה ציבורית ולא נותר כל סימן המנציח את מגרשה הביתי המקורי של הפועל תל אביב. כאשר הוצב שלט הנצחה באתר בו היה מגרש מכבי הישן, זעמו אוהדי הפועל תל אביב על אי הצבתו של שלט דומה בשטחו של מגרש אוסישקין ואף פותחו תיאוריות קונספירציה על סירובה של העירייה בהנצחת המגרש.

מיקומו לשעבר
של אולם אוסישקין,
כיום גינה ציבורית,
2025

הריסת אולם אוסישקין
בתל אביב,
2007
צילום: אלן שיבר

אצטדיוני מורשת שנעלמו במרחב הסובב את תל אביב (ויש עוד כמה ...)

אצטדיון הפרדסים,
כפר סבא
(1986-1952)

למעלה באמצע:
מגרש הכח רמת גן,
גלי גיל
(1973-1959)

אצטדיון המכתש,
גבעתיים (2010-1967)
מקור: אתר נוסטלגיה

אצטדיון "האורווה",
פתח תקווה
(2010-1967)

מקורות:

- בהלול זוהיר, **האנציקלופדיה לבדורגל ישראלי**, שלושה כרכים, 2010
- בתיה כרמיאל, **קורבמן – צלם תל אביבי אחר**, מוזיאון ארץ ישראל ויד יצחק בן צבי, ירושלים, 2004
- דייויד סלע, "ההיסטוריה והנוסטלגיה של הבדורגל הארץ ישראלי", אתר **נוסטלגיה אונליין**
- חגי מטר, יוסי פנטילט, "למה מגרשי הספורט בתל אביב נהרסים בזה אחר זה?", **זמן תל אביב**, 2012
- חיים קאופמן, "ראשיתו של הבדורגל העברי בארץ ישראל (1910-1928)", **בתנועה**, כרך ח' חוברת 2-1, 2006
- מוריה בן יוסף, "יפו: אצטדיון גאון על סף הריסה", **זמן תל אביב**, 2009

תודות

- לחברי ולעמיתי, פרופ' אבינעם מאיר, שהציע לי לכתוב ולהציג את אצטדיוני ומגרשי המורשת שנעלמו מהנוף העירוני של תל אביב-יפו

אנו מכבדים את זכויותיהם של בעלי זכויות יוצרים ומשקיעים מאמצים באיתור בעלי זכויות יוצרים לצורך שימוש בחומרים המופיעים באתר. השימוש נעשה על פי סעיף 27א לחוק זכויות יוצרים תשס"ח-2007, ואם לדעתכם נפגעה זכותכם כבעלים של זכויות יוצרים בחומר המופיע באתר זה, הנכם רשאים לפנות באמצעות דואר אלקטרוני לכתובת: info@hamoreshet.org.il בבקשה לחדול מעשיית השימוש ביצירה, וציינו שם מלא ומספר טלפון, וצרפו צילום מסך וקישור לדף הרלוונטי באתר.

הפקה: מתנדבי קבוצת אבני מורשת – תקשורת לנכסי מורשת מוחשית [03/2026]

תחקיר וכתיבה: פרופ' אליהו שטרן

עיצוב: זאב הררי

אבני מורשת